118

DISCURSUS POLITICUS

DE MILITIA LECTA, MERCENARIA ET SOCIA

QUEM

A. D. T. O. M.

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO CLARISSIMOQUE

HERMANNO CONRINGIO,

Philoſophiæ ac Medicinæ Doctore, ac Profeſſore celeberrimo, &c.

Patrono, ac Præceptore ſuo ſummè colendo,

IN ILLUSTRI ACADEMIA JULIA

die 25 Aprilis.

publicè examinandum proponit

JOACHIMUS CHRISTIANUS Koch

Straleſund. Pom. Autor.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

HELMESTADII,

Excudebat HENNINGUS MULLERUS

ANNO CIƆ IƆ CLXIII.

NOBILISSIMO AMPLISSIMO ET CONSULTISSIMO

DN. JOACHIMO Carſtens/

JCto celeberrimo,

Inclytæ Reipublicæ Lybecenſis

Syndico graviſſimo,

Patrono ac Promotori ſuo ætatem inſtar Avi devenerando,

Hunc Diſcurſum,

Obſervantiæ ſuæ Teſſeram

conſecrat

L. M. Q.

JOACHIMUS CHRISTIANUS Koch.

A. D. T. O. M.

THESIS I.

ADmodum accuratè Philoſophum noſtrum Ariſtotelem *Pol. 7. c. 14.* omnem vitam humanam diviſiſſe videmus, in negotium & otium, BELLUM & PACEM. Hanc prævalere, tanquam rem nobiliorem, utpote ad quam recuperandam negotia belli dirigenda ſunt *Polit. 7. c. 2. It. 2. cap. 7. Cic. lib. 1. Off.* multarum rerump. intereſſet; Verùm quoniam illa non ſemper poteſt obtineri ſalvâ Regiminis eſſentiâ, nec cuivis etiam reip. unus eſt ſcopus, hinc niſi ſuccurratur ei tempore Belli ingruente, non benè ſeſe habent res totius Civitatis. Commodè idem noſter Philoſophus *Rhet. 1. c. 4.* in omni deliberatione de rep. inſtituenda ad Bellum & Pacem accuratè attendendum eſſe monet.

II. Proinde ut ad utrumque tempus rectè ſeſe habeant reſpublicæ neceſſarium eſſe, ex his patet, quo pace non abutantur, ut belli negotia non negligant. Aliàs enim à ſeditionibus imò ipſo interitu non immunes eſſe, colligimus. Contingit autem non raro, quod Resp. quædam ad Pacis artes benè ſit conformata, ad Belli negotia minus, vel omnino non. In huius peccati culpam meritò incurrit Phaleas, qui ſuam rempub. pacis ſolum temporibus accommodavit; quem Ariſt. etiam hoc nomine graviter increpare non

dubitat *lib. 2. cap. 5. Polit. Neceſſe* (inquit,) *eſt, Rempubl. inſtru-ctam eſſe ad robur bellicum.*

III. Contrà reperias Reſpublicas non paucas Belli artibus faciendis ſatis idoneas, Pacis autem temporum eſſe impatientes. Etiam hoc vitium *Polit. 2. c. 9.* iuſta de cauſſa in Rep. Laconica reprehendit Ariſtoteles noſter, redarguens Lycurgum, aliosque reip. illius conditores erroris non exigui, quod ad Bellicam virtutem cives ſuos ſolùm aſſuefecerint. Eandem animadverſionem facile quis Hiſtoriæ peritus obſervabit Remp. Romanam meruiſſe; quæ neglectis pacis occupationibus, bellicis maximè incubuit. Bellum ex bello excitavit, ad pacis tempora aut propemodum nullis, aut rarò intentis conſiliis. Ut inde Tacitus *lib. 3. Annal.* Duodecim Tabulas finem æqui & juris fuiſſe, *at ſecutas leges, adipiſcendi illicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava, per vim latas eſſe,* veriſſimè dixerit. Hinc non miretur quis, fieri potuiſſe, imò eveniſſe, quod reſp. Romana inter otia ferè torpuerit, & bellandi ferociâ abolitâ virtus civium paulatim expirarit. Idem pene omnibus bellicoſis gentibus & pacis artes ignaris accidit. Schytæ mille annorum bellis ſub jugum redegêre pene totum orbem, devictum retinere non potuere. In Perſarum rebus geſtis non diverſum obſervabis.

IV. Conſulitur autem omnium optimè utrique huic incommodo Legibus & Armis. Cui aſtipulatus Ariſtoteles: *Opus eſt* (dicit *Pol. 3. c. 8*) *Iuſtitia & Bellica virtute*, neque enim ſine his Civitas habitari poteſt. Sic Polybius lib. 6. *Duo ſunt, quibus omnis Reſpubl. ſervatur, in hoſtes fortitudo, & domi concordia.* Primò itaque rebus tranquillis adhibendæ ſunt bonæ Leges, quæ dirigant Civium actiones ad ordinem concinnum totius Civitatis. Ut ſcil. Cives virtuosè operentur & cum virtute αὐτάρκειαν habeant conjunctam.

ctam. Hac ratione Iuſtitia accommodata eſt Civitati. Ius enim Civile ſocietatis eſt ordo *Pol.1.c.2.* De Legum autem forma & utilitate non eſt ulterius, quod hîc dicamus.

V. Secundo ut Civium animi à conſtanti propoſito Virtutem colendi non avellantur, nec præſente otio effœminati fiant ipſorum mores, etiam in ipſa Pace bellicis exercitiis corpora ſua confirmare debent, quo antequam bellum ingruat, illud arcere ſciant. Quemadmodum enim ferrum, niſi uſui quotidiano adhibeatur, rubigine conſumitur: ad eundem modum in pace viventes, ſi deſides ſint *Polit. Ariſt. lib.7.* Ut vero incomparabile emolumentum hujus præcepti non omittam quod Ariſtoteles argutè attendit, illud eſt cõſervatio libertatis. Hinc *Polit.4.c.4.* contra Platonem quintum genus Civium neceſſarium in omni Rep. eſſe cenſet ſcil. Milites, *quo cæteri non ſerviant in ipſos hoſtiliter incurſantibus, & ex liberorum hominum cœtu non fiat multitudo ſervorum. Nam ij quibus arma deficiunt ſunt ſervi eorum qui illa gerunt. Pol.2.cap.8.* Neque enim in quenquam potentiorum injuriæ magis invehuntur, quam in eum, quem omni præſidio deſtitutum impunè offendi poſſe noverunt,

VI. Iuvenes ſimiliter ad bella gerenda eligit Philoſophus noſter, quoniam aptos hoſce cenſet, naturâ ipſis conferente corporis robur, animique promptitudinem *7. Polit. cap.9.* Præterea, cum omnis Reſp. non ſolum ad defendendum, ſed etiam ad offendendum compoſita eſſe debet, armis non poſſe carere eam, liquet. Si enim Cives ab injuria oportet defendere etiam adverſus vim externam, apparet illam per contraria infringendam eſſe. Quemadmodum autem & illud, ſic quoque vim vi repellere licere, intelligentium, Iure naturæ armis arma repelli conceſſum eſt. *Grot. lib.1. de I. Bell. & Pac. cap.2. §.3. & 4.* Nec injuſtum eſſe videtur, ob gravem illatam injuriam alterum populum

bello petere, vindicando ablata, & puniendo ſontes. Idem adſtruente Grotio *libr. 2. cap. 2.* Ob eam enim cauſſam ſuſcipienda bella ſunt, ut ſine injuria in pace vivatur. Cicero *lib. 1. Offic.* Quid de illis verò Rebuſp. aſſeremus, quarum ſcopus poſitus eſt in lata potentia conſequenda, quæq; adeo neglectis pacis negotiis, bella tantum non ſemper gerunt lucri cauſa, cui ſupra modum inhiant, in quarum numerum tu referre poſſis Romanam & Spartanam? Sane illas multo minus, & non niſi cum damno militibus poſſe carere, ſatis manifeſtum eſſe puto, modo finem conſtitutum non relinquant.

VII. Non jam diſputatione prolixa opus eſt, an bella geſta talium rerump. conveniant cum Iure naturæ, nec ne? aut quænam ſint juſtificæ cauſæ bellandi. Certum tamen eſt, hoc fine reipublicæ electo, illicito modo plæraque ſuſcipi bella; propterea quod amplificandi imperii cupiditas cũ iniquitate ferè ſemper ſit conjuncta. Verùm hæc ceu ab inſtituto noſtro aliena removeamus: nam longe' commodius hac de re agitur alibi, & pertractatum eſt hoc argumentum accuratiſſime à ſupra dicto H. Grotio in aureo opere de Iure Belli & Pacis. Nos, (ut in orbitam redeamus) Militiam ad Reip. conſervationem adeò utilem ſtatuentes, de eâdem, pro ingenii viribus nonnihil acturi ſumus. Faveat benigniſſimum NUMEN DIVINUM.

IIX Non incommodè autem videbimur feciſſe fortaſſis, ſi Militiam prius definiverimus cum I. Lipſio *lib. de Milit. Romana Dialog. II. Multitudinem aptam & compoſitam in armis ad vim faciendam aut arcendam, certâ lege.* Hæc autẽ vel ex noſtris colligitur, vel conducitur, vel auxilio mittitur. Omnem igitur Militiam cum Nob. & Ampliſſ. Dn. Præſide *in Animadverſ. ad Machiav. Principem* diſpeſcimus in Lectam, Mercenariam & Sociam. Mercenariam rurſus

in

in eam quæ domi & illam quæ foris conducta eſt. Auxiliarem ſeu ſociam iteru m in talem, quæ promiſſa pecunia militat, & eam, quæ alterius utilitatis reſpectu, pecuniæ aut ſtipendii non multum habitâ ratione, militat. Plurimas adhuc âlias diviſiones afferri poſſe non ignoramus, & multa de re militari & bellica politice differenda venire, quod Politica Militiam in uſum ſuæ Civitatis adhibeat eâque utātur ut miniſtra; Verum enim vero nobis hâc vice animus eſt, uſum ac præſtantiam dictarum trium ſpecierum unicè perſequi, eandemque ſingulis applicare Rebuſp. commodè ad id data occaſione, & face (ut ita loquamur) accensâ, ab Ampliſſimo Domino Præſide. Cui hoc de argumento non pauca ad *Machiav. Principem* tradere ex re futurum viſum eſt: tum quod crediderit exigere hoc hujus argumenti nobilitatem, tum quod hæc ab aliis, nec ab ipſo quidem antehac, pro dignitate illuſtrata fuerint.

IX. Antiqua autem monumenta ſcrutantibus, non mirum videri debet, Remp. Romanam ad tantum faſtigium potentiæ perveniſſe, quamvis tot graviſſima cum potentiſſimis gentibus geſſerit bella; quia raro infelici ſucceſſu eadem confecit. Negari quidem non poteſt, præliis ſæpius eos fuiſſe inferiores, in bello tamen nihilominus apparet felicitate ſtupendâ Victoriam tandem penes Romanos ſtetiſſe. A primis ejus Reipub. levioris momenti initiis, cauſas magnitudinis ad quam evecta eſt, præcipuas arceſſere, non libet. Cæterum, ſi paucis uti ſe res habet, edicamus, unicè fortunam & amplitudinem Romanorum Imperii armorum ſtudium ſibi vendicat. *Veget. de re Milit. l. 1. c. 1. & Dione Caſſio. l. 38.* ſuffragante nobis. Certe pacis artibus vel nihil, vel parum hujus roboris conſecutos eſſe Romanos, facilè demonſtrabitur. Prout enim anteà dictum, cum tranquillitatem Regiminis aſpernarentur, nec ferè aliquid ſuppeteret, quò

extir-

exſtirpatâ imperandi cupidine, ex Civium animis honeſtam quietem revocare poſſent, propterea, ut in pace viverent, nullis aut paucis virtutem civilem præcipientibus legibus uſi fuerunt. Quid? quod Iani Templum pacis tempore claudi ſolitum, paulò minus 700. annorum intervallo duabus vicibus tantùm potuerit obſerari. Ut ſic Reſpublica ſuper armis fundata, armis provecta, armis etiam ſteterit.

X. A ſuis Civibus autem apud Romanos munia militaria expediebantur. Quod qua ratione factum ſit, ex Polybii interprete Lipſio *Dial. 3. de Milit. Romana* dignum eſt accuratè expendi. Meretur certè mos hic plerisque (ne dicam omnibus) Rerump. formis adeo utilis, ad imitandum obſervari. Ne prolixi tamen ſimus, verborum Polybianorum recenſionem hîc omittimus. Ex eodem autem non obſcure videre licet, delectum illum ex indigenis hunc in finem fuiſſe inſtitutum, quo promptos ſtatim haberent ad bellum, ſi occaſio ingrueret. Ita ſanè evenit, ut plerisque animus additus fuerit exercitiis militaribus incumbendi; quod ſcil. cerneret quiſq; ab honoribus ſe non excludi, modo ad munus aliquod ſolenne militiæ pertingere confidens, nomen ei dediſſet. Facile ergo fidem adhibemus Livio, de primo cenſu qui actus eſt Servio Tullio Rege ſic aſſerenti *lib. 1. Millia 80 eo lustro Civium cenſa dicuntur. Adjicit Scriptorum antiquiſſimus Fabius Pictor, eorum qui ferre arma poſſent, eum numerum fuiſſe.* Alibi *lib. 23.* Bellis Punicis, poſt Cannenſem cladem, quamvis multis in ea civibus cæſis, duodeviginti legionibus rem geſtam legimus. Fidem penè ſuperat, quod imminente Bello Gallico de Romanis prædicat Plinius. *Italia* [inquit] *L. Æmilio Paulo C. Atilio Regulo Conſulibus, nunciato Gallico tumultu, ſola ſine externis ullis auxiliis, atque etiam tunc ſine Transpadanis, equitum 80 millia, peditum ſeptingenta millia armavit. l. 3. c. 20.* Non deſunt qui plura addunt.

XI. Et

XI. Si hoſtis in vicinia erat, aut viciniș ſubitum auxilium ferendum, omittebant tribus, & militem confusè rapiebant non inexercitatum. Id genus Militum ſubitarios vocabant. *Lips. de Milit. Romana Dial. 4.* Si tumultus oriretur, bellum ſcilicet vel Italicum vel Gallicum, quia ſingulos interrogare non vacabat, qui erat ducturus exercitum, ivit ad Capitolium, & exinde proferebat duo vexilla, unum roſeum, alterum cœruleum, prius, quo pedites evocabat, alterum, quo equites, dicens: Qui vult ſalvam remp. publ. me ſequatur; & cum conveniſſent, Militia illa vocabatur conjuratio. *Liv. lib. 45.*

XII. Nobili hoc inſtituto militari Romani per aliquot ſeculi floruerunt mirum in modum. Idem aſſerere eadem ex parte de Venetis poſſumus, *quorum* [uti Machiavellus in Principe ſuo loquitur] *progreſſus ſi examinentur, facilè quis intelliget, eos tutiſſimè ac feliciſsimè tunc ſe præſtitiſſe, cum ex propria gente collecti eorum exercitus bella gererent* Pergit. *At ubi primum terrâ bellum gerere cœperunt, hanc virtutem neglexerunt, moresque Italicos ſunt ſecuti.* [Hi autem milites conduxerunt.] *Quod ſi verò Veneti hac in re, uti in reliquis pari prudentia uſi fuiſſent, procul dubio novam Monarchiam nobis in orbe produxiſſent.* Nic. Machiav. *de arte Milit. lib. 1.* Et verò poſtquam etiam milite proprio Romani non ulterius uti cœperunt, vigor Reip. non potuit non deſinere. Factum autem id ipſum tempore Cæſarum. Primus Mecœnas hoc ipſum Auguſto perſuaſit in ſuo ad eundem de repub. conſtituenda conſilio, quod ex Dionis lib. 52. interprete Xylandro peti poteſt; cujus verba prolixitatem fugientes huc transſcribere noluimus. Cæterum hoc liquet, *ex iſto conſilio* [uti ſtatuit Ampliſſimus Dominus Præſes] *alique per univerſum Imperium Romanum populum pecunia exhauſtum, & uſque adeò factum imbellem, ut poſt, cum ingruentibus validioribus*

bus barbararum gentium copÿs miles iſte par non eſſet, vaſtum il-lud Imperium totum corruerit. Iam ſanè Severus Imperator exercitu ſuo Italiam petens omnes ejus urbes metu perculit, adeò, ut ad ſonum militum Severi advenientium tantùm non omnes trepidarint. Hæc ſecuta ſunt imprudens illud conſilium. Absque hoc verò fuiſſet, res Romanæ melius ſeſe habuiſſent.

XIII. Germani veteres noſtri, ut ex Taciti lib. de Moribus Germanorum apparet, milite è ſuis lecto itidem ſunt uſi. *Ex omni* [Hiſtoricus ille inquit] *juventute delectos ante aciem locant.* Gens bellicoſa profectò, nec inferior armis ulli facilè genti, quibus Romani inclaruerunt. Et vero retinuit hunc militiæ morem Germania perquam multis ſeculis, ut ſero demum is mutaverit. Helvetica ſociata gens una, ut Germanorum priſtinos mores antiquos adhuc multos alios ſartos tectosque ſervat, ita Milite lecto magna hactenus geſſit bella, ſeque aſſeruit in libertatem. Mamaluchi quoque Ægyptum & Syriam domeſtico quaſi [nec enim omni ex parte vere delectus ille fuit & domeſticus] milite collecto tenuerunt felicisſimo eventu ad trecentos uſque annos. A prima quippe pueritia raptum ad arma atque educatum, militarium operum aſſiduitate labores tolerare aſſuefecerunt. *Horum numerus ſatis ingens, invicta bello manus vicinas gentes domuerant* ut loquuntur *P. Iovius in Selimo & Guicc. lib. XIII. Hiſt.* Plura exempla ſuppeditant res geſtæ multorum populorum.

XIV. Quamvis autem talia exempla non pauca poſſint afferri, quæ Militiæ domeſticæ utilitatem probare queant, nihilominus in contrarium poſſunt quædam adduci, quæ Militiam mercenariam non vano ſanè documento rebuspublicis conſervandis opem tuliſſe, confirmant. Experientiâ enim & uſu noſtri & præteritorum ſeculorum,

maxi-

maximo fuiſſe uſui militiam hanc, ſatis liquidò apparuit. Perſas ſanè magno Regni commodo conduxiſſe Militem Græcum quis ignorat? & ab aliquot ſeculis Imperium Romanum ſub Cæſaribus illius militis auxilio defenſum non tantùm, ſed & prolatis finibus floruiſſe? Quæ non geſſerunt Carthaginienſes olim milite mercenario? quantam amplitudinem imperii ejus auxilio ſibi acquiſivêre? Secùs tamen cenſuit Machiavellus tam in de Principe libro, quam de Arte Militari. Mercenaria enim arma ſine omni diſcrimine ſimpliciter inutilia eſſe & periculoſa cenſet. *Quicunque enim ſtatum ſuum ſuperſtructum habet his armis, eum ſecurè non conſiſtere. c. 12.* Nullumque militem, quam proprium utilius haberi *lib. de Arte Milit. p. 29.* docet.

XV. Quid igitur hac in re, primâ fronte dubiâ, ponendum firmiter fuerit, ſtatim fortè non adparet. Illud tamen in univerſum abſque conſideratione longiori aſſeri poteſt; Hac de quæſtione, *An utilius ſit armis lectis quam conductitiis uti*, indefinite quid non poſſe decidi, quamvis id à nonnullis factum ſit. Et vero propter diverſitatē regiminis & ingenii popularis, ut multa alia civilia inſtituta diverſimode habere ſeſe debent, ita & ejus diverſitatis circa Militiam habenda eſt ratio. Sunt autem Reſp. ita compoſitæ, ut in aliis quidem & imperantis & ſubditorum ſalus ex æquo quæratur, non attentis privatis commodis, quæ ab Ariſtotele vocantur rectæ ſeu laudabiles. In aliis verò dominantium ſalus primò & unicè intenditur, ſubditorum non niſi per accidens, quæ Ariſtoteli audiunt declinantes ſeu aberrantes, h. e. vitioſæ.

XVI. Ad hanc amuſſim ſi jam examinaverimus utramque militandi rationem, haut difficulter conſtabit, quænam poterit ſingulis rebusp. eſſe utilis. In Monarchia, prima illa rerumpublicarum rectarum verè tali, in quâ Rex ſaluti

Civium primò & per ſeſe conſulens Imperium tenet, nihil magis conducere ad res tuendas exiſtimamus, quam ſi Miles proprius ex ſubditis delectus ad manum ſit. Cum enim regnum illud conſervari interſit omnium, oportet etiam communibus viribus in id incumbere, iis quidem, quæ pares ſint ſaluti communi defendendæ. Has vires autem quam maximè acquiri poſſe cenſemus, ſi Monarcha ille populum ſuum domeſticum (qui quidem aliàs per ætatem aut conditionem in qua vivit, ferre poteſt) univerſum promiſcuè ad arma tractanda aſſuefieri jubeat ac permittat. Hoc ipſô ſane prohibetur, ne civium animi emolliantur, ſuisq; defendendis ſupereſſe nequeant, & peregrinorum vel fidei vel infidelitati committere ſeſe teneantur. Fitque pariter, ut talis ſubditos ſibi habeat benevolos; quibus nimirum acceptum eſt tutelæ reipub. ſimul operam navare.

XVII. Monendum autem eſt, ne cui de hac noſtra poſitione dubium ſuboriatur (utrum hoc ſimpliciter in omni Regno habeat locum,) Regni eſſe Species duas, quantum quidem huc attinet. Aliam, & priorem quidem, quæ ad utilitatem communem ſubditorum adminiſtratur Civili planè imperio: Aliam magis aſtrictam ſive duram, & minus civilem, quæ non multum abludit à Tyrannide: quoniam ſcilicet non contra leges nec in invitos exercetur, ſecus quam fit in Tyrannide propriè ſic dicta. Eſt autem hæc illa Regni ſpecies quam Philoſophus *lib. 3. Polit.* Barbaricam appellat, quod Barbaris nimirum gentibus tum eſſet familiaris per Aſiam & Africam: perindeatque nos hodie illam apud Aſiaticas & Africanas gentes ferè omnes obtinere cernimus. In ejuſmodi Regno deſpotico diversè quoq; Militiæ rationem comparatam eſſe debere videtur, quia nimirum metuenda eſt ſeditio à populo armis pollente adverſus dominicum imperium. Anſa ſane arrepta ſervitutis abolendæ

lendæ, aut majoris libertatis adipiſcendæ cauſa, omnes Imperii habenas facilè ad ſe trahit, aut præſentem ſtatum confundit evertitque. Nec tamen eſt quod plane non utatur talis Rex lecto milite. Quemadmodum enim accuratè obſervavit idem Stagirita, etiam hæc Imperia legibus & conſuetudine tuta ſunt; ac proinde & ipſa Monarcharum cuſtodia eſt Regia non Tyrannica *l. 3. c. 10.* modò tamen caveatur, ne ferox fiat populus armorum uſu: quod infrà deinceps animadverſuri ſumus.

XIIX. Expoſitis hiſce, ad alteram laudandarum rerump. formam devenimus, Ariſtocratiam ſcilicet: inde ita dictam, tum, quod in ea optimi & virtuoſi plures imperant, aut ſalutis publicæ ſtrenui defenſores ſunt. Hîc nil officit, quo minus arma cum populo tutò communicentur. Cum enim virtuti operam dent qui imperant, Cives ſuos ad virtutes tam pacis quam belli componere decorum iis non ſolùm, ſed neceſſarium inſuper eſt, ut ſalus publica ſibi conſtet. Fieri tamen poteſt etiam, ſi plebis numerus longe major ſit quam nobilium ſeu virtuoſorum, ſi abſque diſcrimine, arma ipſi permitterentur, ut fuerit periculoſum. Oportet igitur, monente Ariſtotele, ex ſubditis ſeligere Milites, tamen non ad magnum numerum: & præficere ipſis nobiles, qui ducum officia exſequantur, milite verò etiam extraneo admiſſo potentiam plebis refrænare.

XIX. Attamen in illa Optimatum republica, ubi non ita populi, ſed regentium utilitas ſpectatur maxime, Miles lectus itâ duriuſcule habitus imperantibus terrorem ac perniciem afferre poſſit. Reliquũ igitur eſt ut de tertia illa ſpecie rectarum, Politia ſcil. diſpiciamus. Minus autẽ dubium eſt, quoniam omnes ad utilitatem communem ipſi imperant & viciſſim parent, arma in ipſorũ poteſtatem concedere juſtũ eſſe, & requiri; omnesq; aptos reddendos ad bel-

lum aut defendendæ Patriæ, aut alios offendendi gratia, gerendum.

XX. Quod ſi verò rationes, ob quas miles lectus mercenario rebuſpub. antea recenſitis utilior ſit, examinaturi ſimus, non paucæ ſe nobis offerent graviſſimi momenti, idipſum evicturæ. Cum enim ſubditis his periculum præſens (belli ſcilicet) ante oculos verſetur, ſuæque reipub. quantum exinde accreſcere damnum poſſit hi conſiderent, Conjuges præterea ſuas, liberos, chariſſima ſua pignora, vitam denique ſuam & bona quæ poſſident, intueantur, & niſi hæc acerrimè defendant, erepturos ſibi hoſtes eſſe, facilè colligere poſſint, libertatis in quâ tamdiu vixerunt meminerint; ſtatum hunc amantes, utpote quietum, nihil non molientur, quo aras ſuas & focos, cæteraque omnia, quæ in maximo habent pretio propugnando tutentur, nec ullum periculum præ amore Patriæ ſuæ aut terræ ejus in qua vivunt, extimeſcere in animum inducent. Et vero manifeſtum etiam hinc eſt, metum non poſſe incidere, eos Patriam ſive Regionem ſuam prodituros, quibus tantum ſitum eſt in ejusdem incolumitate momentum.

XXI. Cui quidem ſi accedat exercitatio, quæ neceſſariò comitari debet, tali ratione militiæ nil poteſt eſſe magis tutum reipublicæ. Quando ſanè jam perpetuis militaribus exercitiis arma rectè tractare didicit, aptior longe redditur ad ſpernenda pericula, juvante ad id ſtudio præſentis reipub. ſtatus, venerando ac ſuſpiciendo loca ſedesque patrias. Huic igitur obſequium & patientia imperii longe præſtantior, quam exteris. In prima nimirum fronte concurrens, & adverſa vulneribus pectora ferens ne Imperatoris ſui ſigna vertantur. *Senec. 1. de clementia.* Non minoris emolumenti eſt, quod, cum ad delectum iſtum inſtituendum armis exerceri debeat, quo bello poſſit operam

dare,

date, eo ipſo prohibeatur ne Civium animi deſides ad otium inclinent, & per hoc effœminentur, ſed ut erecti ſint efficiatur, in omnem belli eventum, ne res ſuæ in univerſum quid capiant detrimenti.

XXII. Repetamus definitionem Militiæ, quæ dicitur *eſſe multitudo apta & compoſita ad vim aut avertendam aut faciendam certa lege.* Porrò vero hoc quoq; principium firmum eſt: quicunque vult & poteſt aliquid agere, ille agit. Iam quod hi Milites delecti velint fortitudinem colere, antea demonſtratum; quidvis enim præ amore ſuorum ſuſtinebunt. Poſſe eosdem, hoc arguit; quod ſint ad id inſtructi exercitiis aſſiduis, adeoque apti ad pugnandum. Vitæ ſuæ nimirum partem non exiguam ſic in negotio tranſegerunt; & mores eorum integri ſunt, facilesque ut coerceantur diſciplinâ, qua nihil in bello eſt magis ſalutare. Eſt ſane diſciplinâ ſtabilimentum Imperii *Valer. Max. 11. c. 6.* Paucos enim viros fortes natura procreat, bona inſtitutione plures reddit induſtria, *Veget. de re Milit. 2. c. 26.* Hi utique non ad otium inclinant, & quæ illud comitari ſolent ſeditiones non audent excitare, quas plerumque ex otio, cui aſſueverunt Milites, & ſolitorum munerum intermiſſione oriri, Polybius *lib. 1.* teſtatur. Exemplum exſtat in Pannonicis legionibus ap. *Tacit. lib. 1.* Itaque hoc modo eveniet, ut ille quidem non ſit inſolens, nec regioni ex qua lectus eſt gravis, quoniam id Civium ſuorum amor & neceſſitudo vetat. Prædæ quoque non ita eſt deditus, quæ ad exitium facit nonnunquam rerumpublicarum.

XXIII. Præterea (ut non ſemel anteà monitum eſt) ex re eſt regiminis bene conſtituti, ut omnem in caſum militè ſit munitum; miles vero ſæpiſſime pecunia apud exteros non poteſt conduci, ſeu quod exteri nolint permittere, cum ſuis ipſi expeditionibus eundem adhibere debeant, ſeu

quod

quod ineptus planè ſit, ſeu quod vicinia noſtris rebus infenſa ſit; ſi vis tamen hoſtilis ingruat, ſalvi eſſe non poterimus, niſi quam fieri poteſt citiſſime, ex noſtris eligere poſſimus, qui illi invaſioni obſiſtere valeant. Et vero ſi hunc expeditum adeſſe cognoverit qui nos debellare ſuſtinet, aut prorſus nihil contra nos movebit, aut majore ſuſceptâ deliberationê. Domi quidem talis Miles poſſit plerumque conduci, & minori longe cum incommodo quam foris; ſed cum nondum exercitatis raro bellum feliciter geſſeris, quippe qui in maximum diſcrimen rempublicam adducunt. Taceo quod rarò domi ſufficiens numerus poſſit colligi.

XXIV. Ulterius. Miles ille lectus etiamſi majori numero alatur, viribus ſuis aut non, aut rarò abutitur, ſed omnes ſuas actiones in Reipub. patriæ emolumentum dirigit, quo pacis fructus obtineat. Non temere ſanè ſupra civium ſuorum opes à republicâ flagitabit ſtipendium conferri. Quo fiet, ut nervus ille præcipuus reipubl. conſervandæ, in divitiis civium conſiſtens, ſalvus maneat. Præter quam ſane, qnod ad conducendum illum pauca ſubſidia, ad conſervandum non multò majora requirantur, modico utiquè ſeſe demulceri plerumque patitur. Multò minus rempublicam cui adeò devinctus eſt, opprimere Miles ille ita lectus ſuſtinet: quamvis ad id efficiendum viribus ſatis interdum par ſit, quando nimirum armorum dominio gaudet. Porro & neceſſitate non amplius urgente, quoniam in arbitrio reipublicæ eſſe oportet Militem iterum ad ſuas ſedes remittere, ſi ullus, certè hîc facillime poterit dimitti aut exauctorari. Simul ſanè animus redit, conjugem, liberos, domum ſuam ac bona quæ reliquit reviſendi, pro virili pacem deſiderat, & liberari ſeſe poſſe exoptat. Accedit lucri, (potius dicam quæſtus) vel negligentia,

vel

vel deficiens expectatio ex bello, melioris vitæ conditionem domi inventurum ſperat, ubi labore ſuo acquirere quotidiè integrum eſt, quo vitam commodè traducere poſſit.

XXV. Contrà in conductis Militibus res peſſimè ſe habent. Ob ſtipendium ſiquidem dum militant iis, cum quibus nulla neceſſitudo & per conſequens nulla amicitia intercedit, nec quicquam ancipiti fortunæ aleæ, quæ belli comes, habeant ſubjectum, quod quidem tueri incumberet, omnia autem extra hanc poſita ſunt, ideò quicunq; tandem ſit eventus belli, ſeu fauſtus ſeu infelix, expectare decernunt; amore Imperantis aut eorum quibus ſerviunt, raro ducuntur. Iidem tamen fidelitati, qua aliàs obſtrictos eſſe conveniebat, minimam curam impendunt: imò adverſante fortúna interdum à proditione non ſunt alieno multum animo. A fortitudine prætereà rariſſime eos laudes, quia plerique magis mollitiem quam artes militares ſunt edocti. Prælio inſtante ſine pudore flagitij, ſine cura ducum, abire & fugere, Tacitus *III. Hiſtor.* veriſſimè dixit. Quibus quemadmodum Homerus in Iliad. ſcite canit.

inque pedes cunctus mens decidit imos.

verè galeati lepores.

XXVI. Prætereà quotidiè ferè videas magnam partem eorum, ſpe liberius vivendi, aut etiam otii, vel quæſtus, huic militiæ nomen dare; impellente ad id facilitate animi, qua ſe bellis quibusvis devovent, & vitam ſuam auro venditant. Tritum illud Lucani his occini poteſt:

Venaleſque manus, ibi fas ubi maxima merces

Non mirum, quippe quibus illud in ore eſt: *Quæritur belli exitus, non cauſa.* Hos porrò ferè bellorum inſolentes, pronos ad latrocinia, ſedibus ſuis extorres, queis neque boni intellectus nec mali cura, miniſtros ſceleribus omnibus, in univerſum plerũq; moribus planè depravatis, in officio continere,

 gravis-

graviſſimum erit. Ducibus etenim ſuis non ſunt obedientes, ſed laſciviæ ac malitiæ ſuæ habenas magis magisque relaxant. *Procacitatis & petulantiæ inter ipſos* (uti proh dolor! experiri coguntur multi) *certamen eſt*: ut Taciti verbis utar. Hinc ſanè tantus ille neglectus incolarum terræ, quorum ære etiã conducti ſunt. Et verò horum omnia tanquã externa aut urbes hoſtium, urere, vaſtare, rapere conſueverunt, *populatores terræ quam à populationibus vindicare debebant*, ſicut eleganter Curtius eos depingit. Ad ultimum, niſi omnia abundè ſuppetant ipſis, ſæpenumerò non dubitant, ob hanc aut aliam quamvis levem cauſam, inſurgere contra miſeros ſubditos, & ſeditionê motâ Rempub. reddere magis afflictam.

XXVII. Quam difficulter ad hæc poſſint juſto numero cogi, cum bellum ante fores eſt, idque propterea, quod aut in altera illa regione pauciores velint conduci, aut nolit illa ſuos conduci, vel ob potentiæ tuæ nimiæ metum, vel aliam ob cauſam, ſuperius à nobis explicatum eſt. Taceo ſumtus illos; quibus ferendis reſpublicæ niſi ſint ſummè divites, impares ſunt, cum primis ſi ad hanc Militiam mercenariam totæ ſe convertant. Ut conducti autem fuerint Milites magnis impenſis, longè plura impendenda erunt ad conſervationem & ea omnia quæ ad bellum requiruntur, quo in Reip. utilitatem officium ſuum faciant, nec anſa detur, aliundè quam debebant, mercedem ſuam vi extorquere, quod ſaltem turbas movere aptum eſt. Periculum porrò, quod à multitudine illorum pendet, ſatis eſt ingens. Facillimè enim evenire poteſt, & ſolet, ut Milites iſti viribus ſe ſuperiores cernentes, Reipub. fundamenta labefactare (ne dicam convellere) cogitent: feliciter ſuccedente hoc conſilio, cumprimis, ſi Ducem habeant ſive conductitium ſive etiam domeſticum, maligni animi, qui mala iſthæc molimina

mina nec evulgare, nec impedire velit, ſed potius iis ipſis in rem ſuam abuti.

XXIIX. Ubi præterea bello compoſito aut periculo depulſo dimittendi ſunt milites conductitii, ægerrimè diſcedunt, probè conſiderantes, hoc facto ſuum quoque ceſſare quæſtum, vitæque, cui delicatæ aſſueverant, rationem multum mutatum iri; proſpiciendum igitur denuò ſibi eſſe de victu amictu & aliis quæ ad vitam ſuſtentandam requiruntur. Nonnunquam exauctorationi adverſa fronte reſiſtunt, aut, ſi eam admittunt, latrociniis, furtis, rapinis, cœdibus adeò reddunt infeſtam ipſam illam cui hactenus militarunt regionem, ut diuturno temporis intervallo vix reſpirare poſſit. Quibus omnibus damnis ſi hoc malum accenſeatur, quod ipſi Cives, qui ſe totos Militiæ illi ſtipendiariæ quaſi mancipārunt, armorum uſus maneant ignari, adeòque imbelles animis fiant, ſicque exiguum in Militibus illis & nihil in ſemetipſis præſidii collocatum habeant; Tali Reipub. nulla poteſt eſſe magis miſera & corrupta.

XXIX. Hæc modò allata imbecillitatem & periculum armorum mercede conductorum arguunt. E contrariò commoda ex lecto Milite quæ poſſunt proficiſci, præprimis ſi ritè armetur ac ordinetur, non obſcura ſunt aut acceptu difficilia. Invictum ſanè eſſe conductitium Militem nemo affirmaverit rerum quarumcunq; ſaltim Romanarum nō planè imperitus, cum jam olim à Romanis copiis Hannibal ipſe eſt devictus. Militem lectum porrò ditionem propriam occupaturum eſſe, ſi ducem ad id pronum nactus fuerit, non eſt quod temere metuas. Nec verò tale quid à ſubditis autoritate legum armatis fuit ferè unquam patratum, potius illos libertatis ſuæ fuiſſe vindices & propugnatores fortiſſimos, docuit omnium ſeculorum uſus. Sparta 800 annis, Roma 400 libera armorum iſtorum præſidio

 ſtetit.

ſtetit. In genere obſervavit Machiavellus *lib. de arte Milit.* nullum unquam fuiſſe Reipub. novæ conditorem, qui non ſimul cogitaverit, iis ipſis, quibus partum fuit imperium, armis defendendum eſſe.

XXX. Quot ex adverſo reſpub. inveniemus propriis armis non armatas prædæ fuiſſe exterorum! Italiæ miſerrima facies quæ cum illa Militia cœpit, non minus ex vero quam accuratè deſcribitur à Machiavello *in ſuo de Principe lib.* Mediolanenſium Dux electus Sfortia ad oppreſſionem eorundem conſilia ſua dirigere non dubitavit. Omnium prudentum (proh dolor!) animadverſioni expoſitum eſt, Imperii noſtri ſummum ex militia conducta ortum detrimentum. Poſtquam ſcilicet hoc malum irrepſit, decrevit & robur & auctoritas reipublicæ. Committimus totam noſtram ſalutem exteris quos conducimus, aut noſtris quidem Civibus, ſed iisdem ad nihil minus, quam ad bellandum compoſitis. Dummodo otio & deliciis paſcere animos poſſimus, armis pro patria munienda tractandis curam alijs relinquimus: creſcente interim undique periculo, & domi rebus per luxum ad egeſtatem collabaſcentibus. Nec tamen difficile fuerit antiquam vim & fortunam revocare, veteri ratione militandi reſtituta in integrum.

XXXI. Olim ſanè tempore Taciti, uti ſuprà innuimus, non peregrino Milite ſed domeſtico pugnatum eſt, eoque vires Germanicæ, quamvis non arcibus, non caſtellis, non munitis urbibus aut armis idoneis munitæ fuerint, & populis nulla eſſet communis reſpublica, non terribiles duntaxat infinitis Romanis copiis fuerunt, ſed tandem & ſuperiores. Quin, ſi adhuc Helvetiorum (qui unicus Germaniæ populus ſic militat) morem ſaltem ſequamur, ut quotãnis ſubditos noſtros ad arma inſtructos non exiguo numero alamus, aut quibus opus non ſit, eos aliis datâ mercede mi-

litare

litare permittamus, non minus ac Helvetiorum, res noſtras florere poſſe, non ambigimus, Sicque vicinorum terrori & ſuæ defenſioni ſatis idonea eſſet Germania. Sed uti hoc optare, ità impetrare fortaſſis integrum non eſt, malis moribus ità inveteratis, ut medelam ferè haut admittant.

XXXII. Quantumvis autem Militem lectum conductitio præferendum eſſe cenſuerimus, & ſemper in qualibet repub. ſaltim potiſſima vis ſit in evocato ſive lecto Milite collocanda; non tamen, in bonis licet & rectis Civitatibus, omnem omnino conductitij Militis uſum reprobaverimus. Ceſſant ſcilicet quæ aliàs hinc naſcuntur incommoda, modo illi non niſi in complementum adſciſcantur & auxilium, domeſticis lectæ militiæ viribus multum prævalentibus.

XXXIII. Cæterum illa quæ de lecti Militis utilitate diximus, forte nonniſi in illa Rerump. ſpecie habent locum quæ commodum totius populi non minus quam imperantium ſpectant. Aliis poſſit videri non convenire, ſed mercenariam præferendam eſſe. Et verò quoniam diximus, quemadmodum in bonis ſeu rectis illis rebuspub. habere ſeſe militia oporteat, reſtat, ut de iis aliquid addamus, in quibus dominantium ſalus primariò ſpectatur. Dicuntur autem hæc herilia Imperia, quæ cum ſervitute nonnihil conjuncta eſſe, vel ex ipſo nomine liquet. Servis autem, quos duriter habemus interdū ſi in officio continere velimus, nil utique eſt permittendum, quo ſe in libertatem aſſerere poſſint. Si hoc, ſubditis item iſtorum imperiorum inſtrumenta, quibus idem poſſint obtinere, adimenda videntur. Hoc ſanè generaliter quaſi ponendum exiſtimamus, ut &, talia inſtrumenta eſſe arma. Verum quum heriles reſpublicæ non minus atque rectæ differant ſpecie, ſintque adeo non minus in frequenti hominum uſu, interdum & frequentiores, idque ab omni retrò memorià, haut abs re fortaſſe fuerit, per ſingu-

las illarum ſpecies militiæ rationem nonnihil exactius diſcernere.

XXXIV. Prima autem depravatarum herilium eſt Tyrannis; quæ triplex *ab Ariſtot. traditur lib. 4. Polit. c. 10.* Prima eſt Æſymnetia, altera Barbarorum, quæ partim Regni, partim Tyrannidis naturam referre dicitur. Harum duarum ſpecierum, intermediarum quaſi, emolumentum non adeò quidem, ut illius quæ ſequitur magis tamen quam in repub. recta, in externô Milite conſiſtere cenſemus. Tertia verò Tyrannis definitur Imperium in pares vel meliores invitos, nullis rationibus obnoxium, omniaque ad dominantis utilitatem referens. Eſt autem hæc omnium duriſſima Monarchiæ ratio. Etenim cum imperetur invito reluctantique populó, quem ſatis prudentem eſſe contingit, non poteſt non hic iniquo animo illam ſervitutem contra naturã ſuam ferre, & quamcunque occaſionem arripere, excutiendi illud jugum. Igitur in tali dominatu ſi populus arma habeat, & ad militiam exerceatur, facilè profectò talis dominatus poterit everti. Hoc igitur tanquam deſtruens ſuam poteſtatem, omni modo cavet haut immeritò Tyrannus ille, potiusq; ferocem animum populi ſtudet compeſcere & imbellem reddere. Viribus igitur potius externis ſeſe tuebitur, civesque ſuos ab armis planè revocabit. Dixi nimirum jam tum ſuperius: notam Regii quodammodò ſtatus eſſe, non ab exteris ſed â ſuis cuſtodiri. Ita vero nota etiam Tyrannici eſt, milite extero non autem ſuo ſtipatum eſſe. Niſi ſanè hoc ſequatur conſilium, ſalvum & diuturnum eſſe nequit talis Tyranni imperium.

XXXV. Hic certè modus per otium ſubditos à cura reipub. avertendi ſæpiſſimè fuit oportunum Tyrannidis inſtituendæ initium, & conſervandæ frenum. Ità Cæſares nonnulli primis ſeculis poſt Chriſtum natum populum Roma-

Romanum hac umbrâ libertatis ita deceperunt, ut & ſubjugum ſuum acceperint haut gravatim, & ſecurè retinuerint. Theatra ampla inſtruere, ludos parare ad excitandam populo dulcedinem otij, non intermiſerunt. Adeò autem eo Romani pellecti ſunt, ut demortuis Cæſaribus, qui verè eorũ ſæpè erant Tyranni, de priſtina felicitate jactitaverint, in cœlum uſque laudibus elata magnificentiâ demortuorum. Sic Nero mortuus ſupra modum â plebe deſideratus eſt, teſte Tacito *Hiſtor. lib. 1.* Etiam ſuperiore ſeculo Florentinorum primo Duce Alexandro inſidiis peremto, populus de recuperanda libertate ne quidem cogitavit. Ariſtodemus Cumanorum Tyrannus ſubditorum ſuorum liberòs fœmineis moribus uſque ad 20 ætatis annum educari juſſit. Cyrus Lydis arma equosque ademit, cauponas & lenocinia exercere jusſit, teſte Dionyſ. Halicarnaſſenſi *lib. 6. Rom. Antiq.* & ante illum Herodoto Iisdem illecebris Schytarum animos fractos ſibi devinxit Johannes Comnenus Imperator, ut narrat Nicetas *Choniates 1. Annal.*

XXXVI. Secunda declinantium Rerump. Oligarchia quoniam continet divites imperantes plebi in ſuum tantum emolumentum, periculum itidem eſt, ne populus magno numero valens, cum à paucis divitibus regi ſe videat, ſi armatus eſt, formam reipubliæ (divitibus iſtis ab imperio deturbatis) immutet. Ideoque tantum non ſemper oportet Milite extraneo uti, nec ſuis temere arma induere. Hoc autem commodè fieri poterit, ſi Nobiles aut divites alliciantũr pænâ gravi conſtituta, ut armis ſeſe exerceant. Contrà plebs non quidem apertè armis prohibeatur, (aliàs enim facile erigit criſtas & vi eadem ſibi captat,) ſed non urgeatur ad arma, jubeatur verò parare, quæ magno emuntur, nullâ mulctâ additâ non comparantibus, planè autẽ non exerceantur in ullo armorum uſu. Ita ſanè, cum non ſint obligati ad arma ſe-

ma ferenda plebeii, ſuis item domi laboribus vacabunt, & imbelles deſideſque fient, exercitiis militaribus neglectis. Atque ità nobilibus aut divitibus ſalva erit reſpublica.

XXXVII. Tertia depravatarum rerumpublicarum Ochlocratia eſt, quæ plebis tantum ſalutem quærit, divitum verò detrimentum. In hac unice eſt ſollicita plebs, armata ut maneat, & ſuperior divitibus, ne iſti rempub. mutare facilè poſſint. Igitur hîc quidem miles evocatus haut inidoneus fuerit: divites tamen non temere ſunt armandi: aut verò armati ita tractandi quomodo in Oligarchiis plebem tractandam, paulò ante diximus. Quantumvis vero ex iis, quæ attulimus appareat, pleriſque minus rectis rebuspublicis magis conductitium quam lectum militem utilem eſſe: attamen nihil vetat, etiam in hiſce, ſi ſubditi ſint depreſſiore animo, ſaltem aliquem lecti militis uſum admittere. Hinc ſane hodie ne Turca quidem ab iis abſtinet. Quin imò fieri poterit, ut ſine magno periculo ſolo lecto Milite etiam herilis Monarchia utatur; ut videmus fieri hodiè in Moſcovia & Perſia. Qua de re videatur Ampliſſimus Dn. Præſes *in Animadverſ. ad Machiavelli Principem.* Et vero ne mirum cui videatur, ipſe Ariſtoteles *lib. 5. Polit. c. 10.* iam docuit, Tyrannum altera Civitatis parte conciliata, ad ſuam defenſionem propriis eorum armis contra alteram uti poſſe.

XXXVII. Cæterum de iis quæ de Militiæ duabus ſpeciebus, reſpectu quidem ſex ſimplicium rerumpub. dicenda erant, plus fortè ſatis. Quid de iisdem in rebuspub. compoſitis ſeu mixtis conducat, ſingulis facilè judicatu fuerit, ſi modò id, quod in ſingulis præpolleat attendatur. Hoc enim ſemper cumprimis eſt notandum. Itaque non etiam opus eſt, ut de illis quidem Militiæ ſpeciebus hic quidquam adferamus. Ratio tamen promiſſi ac ordinis exigit, ut de tertia Militiæ ſpecie (Socia ſcil.) adhuc quædam addamus.

XXXIX,

XXXIX. Ac Tacitus quidem *lib. 6. Annalium* obſervavit in Seleucienſi populo, cujus Civitas potens fuit, arma auxiliaria fuiſſe eidem ſummè pernitioſa. Sic autem ille diſſerit: *Quoties concordes agunt, ſpernitur Parthus, ubi diſſenſere, dum ſibi quisque contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in partem adverſus omnes valeſcit.* Apud Xenophontem quoque *lib. 7. Cyropæd.* animadvertimus, eundem in modum Caros à Cyro ſubactos eſſe ſub ſpecie auxilii. De Philippo item Macedonum Rege *Iuſtinus lib. 8.* refert, *auxilium inferioribus ferendo victos pariter victoresque ſubire Regiam ſervitutem coegiſſe.* Nec diſſimile à Polybio *lib. 1.* accepimus, Meſſanenſes à Romanis hac amicitiæ illecebra deceptos. Non narrabo jam, quid Britanni à Saxonibus perpeſſi ſint: referentem hoc *Vbbonem Emmium* præſtat legere. Refertæ ſunt antiquarum gentium res geſtæ documentis, milites in auxilium vocatos aliundè, reſpublicas in detrimentum, & non rarò in exitium adduxiſſe.

XL. Verùm etiamſi hæc ità ſe habeant, ſimpliciter tamen nemo hinc rectè inferet, hanc militiam nulli rerumpublicarum convenire, nec univerſam nec partem ejus. Fini fortaſſis illarum rerumpub. quibus nocuit, aptum non fuit ſic militare; aut verò nimium quantum Militiæ illi hæ tribuerunt. Nec verò diffitemur, venire haut pauca, perinde atque à conductitia, etiam ab hac Militia ſocia metuenda. Nihilominus tamen, ſi ex præcepto Livii *lib. 25 c. 13. caveatur à ducibus, ne ita exteris credant auxiliis, ut non plus ſui roboris ſuarumque propriè virium in caſtris habeant*, nihil poterit rebuspub. in univerſum omnibus nocere.

XLI. Non abs re tamen fuerit nonnihil adhuc inquirere, quænam arma ſocia rebusp. rectis proſint? Diviſa autem ſuperius auxiliaria Militia eſt in eam quæ mercede, & eam

quæ gratis militat. Illa rebus noſtris ſervandis magis eſt tuta, quod ſpectans præſentem utilitatem quam ex mercede accipit, imperium magis revereatur. Sic hodiè Helvetiorum milites ab aliis Regibus aut Principibus ſeu imperantibus conductos, ex fide munia ſua ad quæ aluntur præſtare, maximo cum fructu illorum quibus ſerviunt, notum eſt.

XLII. Altera verò illa Militiæ ſociæ ſpecies, quæ ſcilicet nobis communis utilitatis reſpectu in ſubſidium mittitur, minus tuta eſt. Primum enim ſimul utilitas illa minus cœpit eſſe communis, facilè nos in ipſo ſummo diſcrimine deſerit. Deinde licentioſior à rapinis ægrè abſtinet. Frenum tamen etiam hujus luxuriæ poteſt quodammodo injici, & deprædationibus terminus, ſi Miles proprius perennis ſimul alatur & quidem majori numero. Hac ſane cautela adhibita quantum Romanis contulerint auxiliaria arma, exinde conjicere licet, quod Latini quondam gloriari non dubitaverint, Romanos ſociali exercitu adjuncto duplicare vires ſuas, teſte *Livio lib. 6.* Adeo certè potentes illos fuiſſe, ipſi Romani agnoverunt, ut, cum malè conveniret inter eos & ſocios, & ab hiſce contra Romanos bellum moveretur, ipſi Romani illud bellum periculoſiſſimum & graviſſimum omnium, quibus unquam afflicti fuiſſent, exiſtimarint. Non neceſſum eſt, plura hîc exempla cumulare, quibus Militem ratione fœderis auxilio miſſum res ſuas optimè geſſiſſe conſtat; ſufficit, ad memoriam & noſtri & præteritorum ſeculorum provocare. Quæ ſanè à Machiavello objiciuntur tum in *libro de Principe c. XIII.* cum *diſputat. de Rep. c. 20.* & paſſim alibi, tanti non ſunt, ut ijs quicquam hîc reponamus. Et verò uti in cœteris de hoc argumento traditis, ità hac etiam in parte A-

te Animadverſiones Ampliſſimi Dni. Præſidis conſuluiſſe ſatis eſt. Eòque nec nos, poſtquam fine noſtro pro temporis & ingenii modulo potiti ſumus, hiſce diſſertationibus ulterius immoramur.

FINIS.

COROLLARIA

I

Reſpub. Veneta quamvis alias ſic ſatis prudenter ſit inſtituta, ad belli tamen minus quam ad pacis negotia compoſita eſſe videtur.

II.

Contra evenit non rarò, Reſpublicas ubi ad belli artes tantùm, aut maxime, ſunt inſtructæ, externis diſſidiis ceſſantibus, arma in ſua viſcera convertere.

III,

Polonorum hodie rès Militiæ conductæ infidùm preſidium, ſummo cum detrimento illius Regni, arguunt.

IV.

IV.

Germaniæ noſtræ res ita ſunt comparatæ, ut bella nobis maximè ſint fugienda, ob depravatam belligerandi rationem.

V.

Non minus ac in aliis negotiis, in bello apparet Vis quædã occulta major, ſeu aliquid Divini.

VI.

Fines ob quos ſuſcipimus bella, varii ſunt.

VII.

Bellum non ſemper ſuſcipitur propter Pacem.

IIX.

Ubi judicia deſinunt, ibi incipit Bellum.

IX.

Privatorum lites ut plurimum Judiciis, populorum negotia bello dirimuntur, niſi amicabilis fiat compoſitio.